

L'INSTITUT ESCOLA M.B. COSSÍO (1936-1939)

ASSUMPCIÓ COSTA I SAMPERE
MARIA DOMINGO I COSCOLLOLA
ASSUMPCIÓ SALAS I ROSELL

INTRODUCCIÓ

El present estudi intenta deixar constància del funcionament de l'Institut Escola durant el període 1936-39. Aquest institut va ser creat, per iniciativa municipal, a fi de respondre a les necessitats sorgides arran de la desaparició de l'únic centre d'ensenyament secundari existent fins aleshores a la nostra ciutat, el col·legi dels pares escolapis.

Per iniciar aquest estudi vàrem disposar de la informació pertinent (llibre d'actes, documents oficials,...), recopilada a l'Arxiu Històric de Sabadell. Però ben aviat vàrem constatar que disposàvem d'una notable font directa: els records de qui en va ser director i promotor, en Lluís Casals, i dels ex-alumnes que van tenir l'oportunitat d'assistir a aquest institut. Malgrat que per a ells va ser una estada curta, la manera de viure-la i les circumstàncies del moment van fer que el record de l'Institut Escola fos inoblidable.

ORÍGENS HISTÒRICS DE LA RENOVACIÓ PEDAGÒGICA EN EL SEGON ENSENYAMENT

L'any 1931, abans de l'aprovació de l'Estatut de Catalunya, el govern de la Generalitat començà la reforma i la catalanització de l'ensenyament. En l'ensenyament primari hi havia el Patronat Escolar de Barcelona, però en el segon ensenyament encara tot estava per fer. Així, basant-se en l'«Instituto Escuela» que hi

havia a Madrid des de l'any 1918, la Generalitat, d'acord amb les necessitats i les característiques especials de la comunitat catalana, va crear un Institut Escola de segon ensenyament amb caràcter d'assaig pedagògic. El 3 de febrer de 1932 va començar a funcionar el primer Institut Escola, el director del qual era el Dr. Josep Estadella. Dos anys més tard, a Barcelona es van crear dos Instituts Escola: «Pi i Margall» i «Ausiàs March».

Partint dels principis generals de llibertat, responsabilitat, naturalitat, veritat i formació integral de la persona, els principis pedagògics de l'Institut Escola poden concretar-se en aquests punts:¹

- Coeducació.
- Nou caire de la funció dels claustres de professors.
- Pla cíclic.
- Supressió del sistema memorístic, la qual cosa va comportar l'abolició del llibre de text.
- Actitud activa de l'estudiant, basada en el treball d'equip i d'acord amb centres d'interès.
- Limitació del nombre d'alumnes per classe a un màxim de trenta o quaranta.
- Distribució dels alumnes per equips de treball.

¹ Jordi Monés (1977), p. 194-195.

- Didàctica fonamentada en mètode deductiu i recolzada en les experiències pròpies dels alumnes.

- Control continuat dels treballs i abolició dels exàmens, i, com a conseqüència, supressió de les qualificacions, dels premis i els càstigs, i el desvetllament del veritable interès envers les matèries d'estudi.

- Horari racional de les classes i els esbarjos.

- Institució del tutor del grup classe.

- Valoració dels esports, els treballs manuals, la formació estètica, les sortides i les excursions.

- Convivència professor-alumne fora de la classe.

- Desenvolupament de la solidaritat col·lectiva de cada grup, al qual quedava integrat l'alumne al llarg de tot el batxillerat.

- Exaltació de la moral i les virtuts cíviques.

MARC ESCOLAR A SABADELL DURANT LA REPÚBLICA I LA GUERRA

Sabadell, cap a l'any 1931, tenia un cens de 50.000 ànimes, la seva importància era indiscutible i a bastament coneguda. Era considerada com una de les capdavanteres, a part de la capital. Mantenia una tranquil·litat i una estabilitat relatives en el conjunt del sistema polític, en relació a la situació més conflictiva i violenta que es constata a altres ciutats. Cal dir que, a nivell d'ensenyament primari, hi havia dèficits, els quals s'agreujaren posteriorment per la desaparició de les congregacions religioses. A nivell d'ensenyament secundari, Sabadell (just abans de la guerra) no disposava de cap centre oficial; aquest fet obligava els aproximadament 200 estudiants² de segon ensenyament a desplaçar-se fora o a preparar-se en centres privats i examinar-se per lliure als oficials. Ara bé, lògicament, la situació també s'agreujà quan desaparegueren els centres privats, ja que la major part dels sabadellencs que feien estudiar llurs fills en aquests centres locals col·legiats, no estaven disposats a córrer el risc que el desplaçament comportava ni a sostenir-ne les despeses.

Tota aquesta realitat de Sabadell afavoreix, en part, que durant el període 1936-39 els homes que dirigien el municipi (alguns com Sarrà Serravinyals, de gran vocació culturalista) poguessin dur a terme un

² 200 és la xifra que dóna un fullet publicat per l'Ajuntament amb la col·laboració de la CNT i de la UGT el 14-XII-36

bon nombre d'iniciatives en matèria educativa i grans projectes per millorar aquesta tasca. Aquestes iniciatives municipals en l'àmbit de la cultura es poden concretar en aquestes realitats:

- L'habilitació i la transformació de les anteriors escoles confessionals, així com la creació de noves aules.

- La creació, el 18 de novembre de 1936, del Laboratori Psicotècnic dedicat a l'atenció dels infants amb problemes i a l'orientació professional dels escolars.

- Desdoblament de l'Escola Industrial en dos centres: l'Escola Tèxtil dedicada a les especialitats de filatura, teixits i tintoreria, i l'Escola d'Arts i Oficis que comprenia les branques de paletes, fusters, pintors, etc.

- Creació, l'1 de desembre de 1936, de l'Escola Oficial de Comerç Valentí Almirall, que tenia com a objectiu crear inicialment una tècnica mercantil per servir les necessitats de l'economia local i després anar-la millorant, aquest darrer fet no es va arribar a produir.

- Dues noves iniciatives varen ser la creació de dos centres d'ensenyament secundari oficials: un va ser l'Institut Escola, autoritzat el 27 de juliol, el qual tenia com a objectiu afavorir un nou sistema pedagògic, i l'altre que va ser la creació de l'Institut Obrer, el qual començà a funcionar el juliol de 1937, i pretenia donar als obrers accés a estudis superiors a través d'un batxillerat més abreujat, però també de caràcter oficial.

- Creació d'una Escola Municipal de Llenguatges que pretenia dur a terme una nova metodologia molt més activa, tot i que sembla que va arribar a funcionar, no se'n té gaire informació.

Tot aquest dinamisme cultural de la ciutat no va passar desapercebut a nivell d'altres instàncies, ja que el 19 de desembre de 1937 vingueren diverses personalitats a inaugurar oficialment: l'Institut Obrer, l'Institut Escola, l'Escola de Comerç Valentí Almirall i l'Escola Tèxtil.

EL PROCÉS D'ESTABLIMENT DE L'INSTITUT ESCOLA «M.B. COSSÍO»

Gràcies a la bona disposició que hi havia en aquells moments a Sabadell per potenciar la cultura,

adreçat a comitès de pàgina i consells d'empresa, amb motiu de la contribució extraordinària de cultura.

ACTA N.º 1

Carreras
Morales
Crusafont
Casals

A la ciutat de Sabadell, a 12 de Desembre del 1936.
Reunits els esmentats al marge, en virtut de l'encàrrec fet pel Conseller de Cultura de l'Ajuntament local, per tal d'organitzar l'Institut-Escola M.B. Cossio i posar-lo en marxa en el que fa referència a les tasques docents, ateses les facultats concedides a aquell Conseller pel Decret del Govern de la Generalitat de Catalunya de data,

ACORDEN: 1.r- Que s'obri la matrícula definitiva per als alumnes de Batxillerat, i es comuniqui als matriculats que el curs començarà el vinent dia 15 i que cal que es presentin a les 10 del matí al local de l'Institut.

2.n- Que inspeccionades les classes per tal de precisar si estan en condicions, resulta que manca material escolar, hi manquen estufes i que cal substituir les taules de quatre places en les classes superiors per bancs de dos alumnes.

3.r- Que atès el personal amb què actualment pot comptar l'Institut, escau prendre com a pla d'ensenyament o millor com a repartiment de les tasques docents, fer quatre grups d'alumnes que s'acorda que sien: Primer grup: alumnes que cursen l'ingrés a Batxillerat; segon grup: alumnes de primer i segon curs; tercer grup: alumnes de tercer i quart curs; i quart grup: alumnes de cinquè i sisè curs.

4.rt- Com a pla es fixa, que En Miquel Carreras cuidarà de l'ensenyament de la Gramàtica o Llengua i de les Històries, Llatí i Filosofia; En Joan Morales, Matemàtiques i Ciències fisico-químiques en els cursos superiors; En Miquel Crusafont de ciències fisico-químiques en els cursos elementals i de ciències naturals; i En Lluís Casals de les Geografies i de Literatura.

5.è- Com sia que cal seguir un ordre en totes les activitats de l'Institut i que cal per tant una disposició acurada dels detalls d'organització del mateix, els reunits estimen que cal procedir a la designació de Director; aquesta designació recau sobre el company Lluís Casals i Garcia, el qual accepta el càrrec i agraeix dels companys l'atenció que li tenen.

I com sia que no hi ha cap més assumpte a tractar, es dona per acabada la reunió de la qual se n'aixeca aquesta acta que signen els reunits.

Miquel Crusafont
Lluís Casals i Garcia

Miquel Carreras

FIGURA 1. Acta n.º 1 de l'Institut Escola M.B. Cossío.

i a la conveniència que s'organitzés l'establiment d'estudis de segon ensenyament en aquesta ciutat, el comissari d'ensenyament Dr. Pere Bosch Gimpera, en data del 27 de juliol de 1936, va delegar el comissari delegat de Sabadell, en Salvador Sarrà Serravinyals, perquè procedís a l'estudi i la creació, amb plenes atribucions, d'un Institut Escola en aquesta població.³

Un total de 211 alumnes a Sabadell i 25 de poblacions pròximes va ser el resultat d'una matriculació, feta de manera provisional. Davant aquesta realitat, el 31 d'octubre el comissari delegat de Sabadell, d'acord amb la comissió municipal de cultura, sol·licità a l'honorable conseller de cultura de la Generalitat de Catalunya en Ventura Gassol, substituït en aquells moments per en Josep Tarradellas, que es donés caràcter oficial a l'Institut Escola creat a Sabadell, ja que en aquells moments existien matrícules provisionals d'un important nombre d'estudiants. Aquesta sol·licitud va prendre caràcter oficial el 4 de desembre de 1936.⁴

En Salvador Sarrà Serravinyals va cridar quatre joves llicenciats, ex-alumnes tots dels escolapis: Lluís Casals (advocat), Miquel Carreras (advocat i doctor en filosofia i lletres), Joan Morales (farmacèutic) i Miquel Crusafont (farmacèutic), per demanar-los si volien organitzar l'Institut Escola de Sabadell. Segons l'entrevista feta a en Lluís Casals, es van reunir aquestes quatre persones i van creure que havien d'acceptar la proposta per tal de protegir la joventut i no deixar-la en mans de gent insolvent. A partir d'aquí, ells quatre van organitzar els horaris, els programes d'estudi i van realitzar les tasques preliminars per iniciar les classes.

Per tal de seguir el procés definitiu de matriculació, els alumnes van haver de presentar el resguard d'inscripció provisional i un pagament a l'Estat per valor de seixanta pessetes.⁵ També s'havia de fer efectiva una quota de cinc pessetes mensuals per serveis complementaris.⁶ Així mateix, als alumnes que formaven part de la secció especial d'esports (com per exemple la de bàsquet) els era assignada una quota.

³ «Full oficial», núm. 6 (27-VII-36). Ajuntament de Sabadell.

⁴ «Diari Oficial de la Generalitat», (d'ara endavant DOG), núm 339 (4-XII-36).

⁵ «DOG», núm 15 (3-VI-37).

⁶ Quadre de matrícules de les escoles de Sabadell (acció municipal docent... [Sabadell 1937]).

Malgrat tot, l'Institut Escola donava la possibilitat que els alumnes sol·licitessin matrícula gratuïta i aleshores s'estudiava cada cas concret per tal d'acceptar-lo o refusar-lo.⁷

A aquest Institut Escola se li va donar el nom de M.B. Cossío. Si bé en principi se li va assignar la residència al castell de Can Feu, s'instal·là de manera provisional al segon pis de l'edifici de les ex-Escoles Pies.⁸ Aquest edifici era patrimoni municipal perquè havia estat confiscat per l'Ajuntament; és per això que es trobava degudament moblat i proveït de material. Això no obstant, de la compra de mobiliari que calia fer per completar la instal·lació de l'institut, de l'adquisició del material pedagògic complementari i del manteniment de l'edifici se'n va fer càrrec l'Ajuntament. També, amb caràcter de provisionalitat, va acceptar el compromís de cobrir l'excés que representava el sosteniment dels professors. Per fer front a les nombroses despeses que ocasionaven tantes iniciatives en el terreny educatiu, l'Ajuntament establí, d'acord amb els sindicats, que a l'inici de 1937 es pagaria una contribució extraordinària de cultura, per una sola vegada i amb caràcter voluntari, que afectava els industrials, i les indústries cooperativitzades i col·lectivitzades.

El 31 d'abril de 1937 l'Institut Escola va passar a dependre directament del Departament de Cultura de la Generalitat,⁹ que es va fer càrrec del sou dels professors. Totes les altres despeses van restar a càrrec de l'Ajuntament.

EL PROFESSORAT

L'Institut Escola va començar a funcionar el 15 de desembre de 1936 amb els quatre professors abans esmentats: Miquel Carreras, Lluís Casals, Miquel Crusafont i Joan Morales.

El conseller de cultura Antoni Sbert, en ús de les atribucions que li van ser conferides per decret el 20 de desembre de 1936, i d'acord amb la proposta feta

⁷ Arxiu Històric de Sabadell (d'ara endavant AHS), *Llibre d'actes de l'Institut Escola* (d'ara endavant I.E.) núm. 5 (30-VI-37) i núm. 7 (12-VII-37).

⁸ AHS, *Llibre d'actes de l'Ajuntament de Sabadell* (27-XI-36).

⁹ «DOG», núm. 90 (31-III-37).

FOTOGRAFIA 1. *Un grup d'alumnes al pati de l'Institut Escola, 1937-38.* Drets: Pere Capdevila, Florenci Batallé, Casimir Miró, Ramon Vall, Clapés, Francesc Roca, Pere Roca, Joan Boixadera, Pere Puigdomènech, Miquel Forrellad, Antoni Trallero, Antoni Porta. Asseguts: Casablanca, Llorenç Aramburu, Francesc Bedós, Carles Garcia, Isabel Sobrevilla, Elvira Gobianes, Antònia Massó, Elvira Giménez, M. Antònia Clapés, Maria Ràmiz, Antoni Baqués, Jaume Truyols. (Propietat de Ramon Vall i Rimblas).

pel Consell de l'Escola Nova Unificada, va efectuar el nomenament oficial d'aquests quatre professors juntament amb set professors més.¹⁰

En total van ser nomenats onze professors: Josep M. Casas i Muller, Miquel Crusafont i Pairó, Miquel Carreras i Costajussà, Joan Morales i Solé, Mercè Puigvert i Gorro, M. Teresa Bermejo Zuazua, Víctor Masrera i Vila, Joan Font i Castells, Rafael Rodríguez i Vidal, Lluís Casals i Garcia i Leopoldo Castedo Hernández.

Aquests onze professors van ser nomenats amb caràcter interí i amb un sou anual de cinc mil pessetes.

Posteriorment, va aparèixer una nova ordre¹¹ que va fixar amb vuit mil pessetes el sou anual que havien de percebre els professors, nomenats directament pel Departament de Cultura, que no pertanyien a l'escalfó de l'Estat i que exercien un mínim de dotze hores de classe setmanals.

Dos d'aquests professors venien de l'«Instituto Escuela de Madrid»: M. Teresa Bermejo i Leopoldo Castedo. Van ésser incorporats a Sabadell amb motiu de la guerra com a refugiats, aquest últim professor va renunciar al nomenament.¹² La resta de professors, tenint en compte que s'impartia un ensenyament en

¹⁰ «DOG», núm. 35 (4-II-37).

¹¹ «DOG», núm. 176 (25-VI-37).

¹² «DOG», núm. 216 (4-XII-37).

català, provenien d'aquí Catalunya i els quatre iniciadors, específicament de Sabadell.

El 16 de febrer de 1937 es va constituir el claustre i va ser elegit en Lluís Casals com a director i en Joan Morales com a secretari.¹³ A partir d'aquesta constitució, a causa de les mobilitzacions originades per la guerra, es produí un gran moviment de professorat, (vegeu la taula 1) ja que molts s'havien d'incorporar a files.

Amb motiu de la mobilització d'en Lluís Casals, el 7 de juliol de 1937 es va elegir en Josep M. Casas per ocupar la direcció de l'Institut.¹⁴ També, pel mateix motiu, el 17 de setembre de 1937 Mercè Puigvert ocupà el càrrec de secretari deixat per en Joan Morales.¹⁵ En Josep Pérez Vidal actuà com a revisor de comptes¹⁶ i Amèlia Humet com a auxiliar de secretaria.¹⁷

Tots els ex-alumnes entrevistats coincideixen a valorar positivament el tracte amistós i la bona relació existent entre professors i alumnes. En Pere Roca ens ho diu així. *«Els mestres, els miràvem amb respecte (naturalment), eren oberts i companys amb nosaltres. Vèiem ben bé que no hi havia aquelles distàncies, s'havien posat a peu pla i això era estupend, tant els mestres que eren coneguts aquí a Sabadell com els que van venir de Barcelona: tots estaven en un pla molt democràtic i això, és clar, era nou per a nosaltres».*

Agustí Masvidal també ens ho diu: *«L'experiència va ser positiva, els professors eren molt macos, et traspassaven el que sabien i et feien agafar afició».*

A l'hora de recordar vivències sobre cada professor els ex-alumnes¹⁸ destaquen: el tracte pacient i aconsellador d'en Ricard Marlet, la docència intensa d'en Lluís Casals, l'afició a les ciències naturals que els va transmetre en Miquel Crusafont, els aprofundits comentaris de lectures que havien fet amb en

Josep Pérez, l'afició al piano d'en Joan Morales, la gran vocació pedagògica d'en Miquel Carreras, la duresa i la saviesa d'en Josep M. Casas, el gran músic que era Adolf Cabané, la voluntat de la Mercè Puigvert, l'estima particular d'Agustí Masvidal pel seu mestre Víctor Masriera i la desgraciada personalitat d'en Newton.

Durant els darrers mesos de la guerra, els que havien estat l'ànima de l'Institut Escola no hi podien fer res, ja que restaven, per diferents circumstàncies, allunyats d'aquest centre.

L'ALUMNAT

Al començament del curs 1936-37 a l'Institut Escola hi havia 143 alumnes¹⁹ que quedaven distribuïts en set grups: Vallestrins, Puiggraciós, Montcau, Matagalls, Montalegre, Roques Roges i Montnegre. En definitiva, es pretenia suprimir els cursos escolars i reunir els alumnes segons preparació i afinitat. El nombre d'alumnes per classe variava en funció dels cursos. En els de nivell superior n'hi havia menys, per exemple Roques Roges o Montnegre, tenien una mitjana de 12,5 alumnes; en canvi els de nivell inferior eren més nombrosos, per exemple a Vallestrins n'hi havia trenta-tres.

Referent al nivell socio-econòmic de l'alumnat, en general era mitjà, tot i que s'hi trobava força barreja; ara bé, el nivell cultural era més aviat alt. També cal assenyalar que l'alumnat, segons una trobada d'ex-alumnes (de l'abril de 1980), era de procedència local. Aquesta cinquantena d'ex-alumnes manifestaren rotundament, amb molt entusiasme, que l'ensenyança rebuda els marcà profundament a nivell molt positiu.

A partir de la població de cent quaranta-tres alumnes, matriculats al curs 1936-1937, es presenta una mostra de les professions que han exercit posteriorment.

¹³ AHS, *Llibre d'Actes de l'I.E.*, núm. 1 (16-II-37). DOG, (13-V-37).

¹⁴ AHS, *Llibre d'Actes de l'I.E.*, núm. 6 (7-VII-37). DOG, (2-VIII-37).

¹⁵ AHS, *Llibre d'Actes de l'I.E.*, núm. 14 (17-IX-37).

¹⁶ AHS, *Llibre d'Actes de l'I.E.*, núm. 25 (5-III-38).

¹⁷ AHS, *Llibre d'Actes de l'I.E.*, núm. 33 (19-VII-38).

¹⁸ Records extrets de les entrevistes als ex-alumnes: Agustí Masvidal, Roser Relat, Pere Roca i Ramon Vall.

¹⁹ Llista d'alumnes de la llibreta del professor de música Adolf Cabané (vegeu l'annex 1). En anys posteriors s'hi van incorporar d'altres grups (vegeu l'annex 2).

TAULA 1. *Moviment del professorat.*

Assignatures	Primers nomenaments ¹	Any 1937	Any 1938
Matemàtiques	Josep M. Casas Rafael Rodríguez	Antoni Forrellad ²	
Castellà i Literatura	Leopoldo Castedo	Josep Pérez Vidal ³	
Geografia i Història	Lluís Casals		Ramona Font ⁶
Filosofia	Miquel Carreras	Pere Rimblas Newton	P. Alban D'Augonture ⁴
Idiomes		F.A. Bertbier ⁴	
Naturals	Miquel Crusafont Mercè Puigvert		
Català		Serafi Singla ⁵	Emília Sagnés ⁷
Dibuix	Víctor Masriera		
Treballs manuals	Josep Vives ² Ricard Marlet ³		
Física i Química	Joan Morales	Mercè Corominas ²	
Música		Adolf Cabané ³ Maria Carbonell ¹² Isabel Guixà	
Llatí	M. Teresa Bermejo		Pilar Ripollés ⁸
Gimnàstica i esports	Joan Font		
Cultura general			Maria Clapés ⁸
Labors			Agnès Vilamala ⁹
Sense especificar			Magí Miravent ⁶ Josep Talens Santamans ¹⁰ Francesc López Melchora ¹⁰

¹ Aquests nomenaments van aparèixer al *DOG*, (4-2-37).

² Aquests professors són recordats per uns alumnes, però no consta el seu nomenament oficial al *DOG*. N'Antoni Forrellad consta com a professor auxiliar a l'acta annexa núm. 5.

³ Aquests professors ja treballaven a l'Institut Escola abans del seu nomenament oficial. El nomenament d'en Josep Pérez va aparèixer al *DOG*, (4-8-37), els d'en Ricard Marlet i Adolf Cabané al *DOG*, (14-10-37).

⁴ Els professors d'idiomes provenien de l'Escola d'Idiomes de Sabadell, Newton va ser baixa el 30-11-37, i fou substituït per Pere Rimblas i F.A. Bertbier en data del 10-12-37. Aquest últim va desaparèixer el 20-6-38 i va ocupar el seu lloc P. Alban d'Augonture el 20-10-38.

⁵ Aquest nomenament va aparèixer al *DOG*, (10-12-37).

⁶ No apareix cap notificació del seu nomenament, però consten com a professors a les actes corresponents als dies 1 i 7 de juliol de 1938. En cap document consta quina assignatura impartia en Magí Miravent.

⁷ Aquesta professora va incorporar-se el 2-8-38, substituïnt Serafi Singla. El seu nomenament no va aparèixer al *DOG*.

⁸ Aquest nomenament va aparèixer al *DOG*, (22-1-38).

⁹ Aquest nomenament va aparèixer al *DOG*, (25-1-38).

¹⁰ Aquests professors es van incorporar el 9-7-38 a l'Institut Escola, procedents de l'Institut de Tàrraga, i no s'especifica en cap document quina assignatura impartien.

Nota: Cal tenir en compte que en l'elaboració d'aquest quadre han quedat alguns punts foscos sense esbrinar.

TAULA 2. *Relació de professions sobre una mostra de quaranta alumnes.*

	Nombre d'alumnes	Percentatge
A. Professions liberals	20	50
B. Empresaris	10	25
C. Professionals d'empresa	3	7,5
D. Docència	4	10
E. Sense ofici	3	7,5

A. Metges: Eduard Martí, Simeó Simó, Caterina Gibert, Francesc Bedós, Pere Capdevila, Adela Gibert, Casimir Miró, Rafael Colom, Àlvar Vilaplana, Lluís Sala. Farmacèutics: Agustí Masvidal, Antoni Baqués, Jacint Mussons. Argenters: Joaquim Senerich. Músics: Feliu Masllovet. Enginyers: Ramon Vall, Antoni Trallero. Advocats: Anna M. Bernaldo, Josep Vilapagès. Gestors: Joaquim Massó.

B. Empresaris: Joan Boixadera, Josep Domingo, Francesc Roca, Maurici Juan Muns, Elvira Gobianes, Claudi Sarrà, Maria Ràmiz, Romuald Sala. Dirigents d'empresa: Josep Gili, Miquel Forrellad.

C. Quadres d'empresa: Albert Carbonell, Pere Roca. Químics: Casimir Gòdia.

D. Professors: Antoni Porta, Jaume Trayols, Rosario Cura, Josepa Renom.

E. Mestresses de casa: M. Dolors Relat, Antònia Massó, Antònia Mayor.

EL PLA D'ESTUDIS

El pla d'estudis vigent durant aquella època era el de la Llei Moyano, establerta el 1857 amb les posteriors reformes que van sorgir. Una d'elles va ser la del batxillerat durant el Bienni Radical Cedista (1933), la qual es va iniciar amb el decret del 26 de juliol de 1934, essent ministre d'instrucció i belles arts Filiberto Villalobos. Aquest pla Villalobos estructurava el batxillerat en set cursos, dividits en dos cicles. Per matricular-se al primer curs era necessari fer un examen d'ingrés i per poder realitzar-lo s'havia d'haver complert deu anys. El primer cicle consistia en tres cursos en què s'impartia un ensenyament general que prepararia per al pas al segon cicle, en acabar es feia un examen i l'alumne havia de tenir tretze anys. El segon cicle compost de quatre cursos es subdividia en dos graus: el primer abraçava el quart i el cinquè, i comprenia disciplines eminentment formatives, mentre que el segon grau abraçava el sisè i el setè, en què es pretenia un major aprofundiment actiu de les disciplines. En acabar el cinquè curs es donava un certificat d'estudis elementals del batxillerat, havent complert quinze anys. I finalitzat el setè de batxillerat

²⁰ L'únic títol de batxiller donat per l'Institut Escola correspon a Agustí Masvidal (6-VII-38) (vegeu la figura 2).

s'establí una prova de revàlida en el tribunal de la qual intervenia professorat universitari. Per ingressar als estudis d'ensenyament superior s'havia de tenir disset anys complerts. Aquest pla d'estudis va ser obligatori per a tots els alumnes que començaren el batxillerat en el curs acadèmic 1934-35. És important destacar que aquest pla va implantar un mètode modern d'avaluació i va donar una orientació racional a l'ensenyament secundari.

L'aplicació del Pla Villalobos pel que fa a assignatures i a horaris es va donar a tots els cursos, encara que la primera i única promoció que va sortir de l'Institut Escola (1936-37) va quedar exclosa de fer el setè curs perquè era una promoció que el pla no contemplava.²⁰

Al centre escolar de Sabadell, durant el curs 1937-38, hi havia un nivell preparatori i sis de batxillerat.²¹ Les assignatures que s'impartien a cada nivell es detallen a continuació.

Curs preparatori: matemàtiques, llengua castellana, geografia i història, francès, ciències naturals, llengua catalana, dibuix i treballs manuals.

Primer: matemàtiques, llengua castellana, geografia i història, francès, ciències naturals, llengua catalana, dibuix i treballs manuals.

Segon: matemàtiques, llengua castellana, geografia i història, francès, ciències naturals, llengua catalana, dibuix i treballs manuals.

Tercer: matemàtiques, llengua i literatura castellana, geografia i història, francès, llengua catalana, dibuix i treballs manuals.

Quart: matemàtiques, literatura castellana, geografia i història, anglès, química, llengua catalana, llatí, fisiologia i treballs manuals.

Cinquè: matemàtiques, literatura castellana, geografia i història, anglès, física, química, ciències naturals, llatí i treballs manuals.

Sisè: matemàtiques, ciències socials, ciències naturals, física, química, llengua catalana, anglès, llatí, filosofia i treballs manuals.

²¹ AHS, *Llibre d'actes de l'I.E.*, núm. 31 (1-VII-38), núm. 32 (6-VII-38) i núm. 37 (27-IX-38).

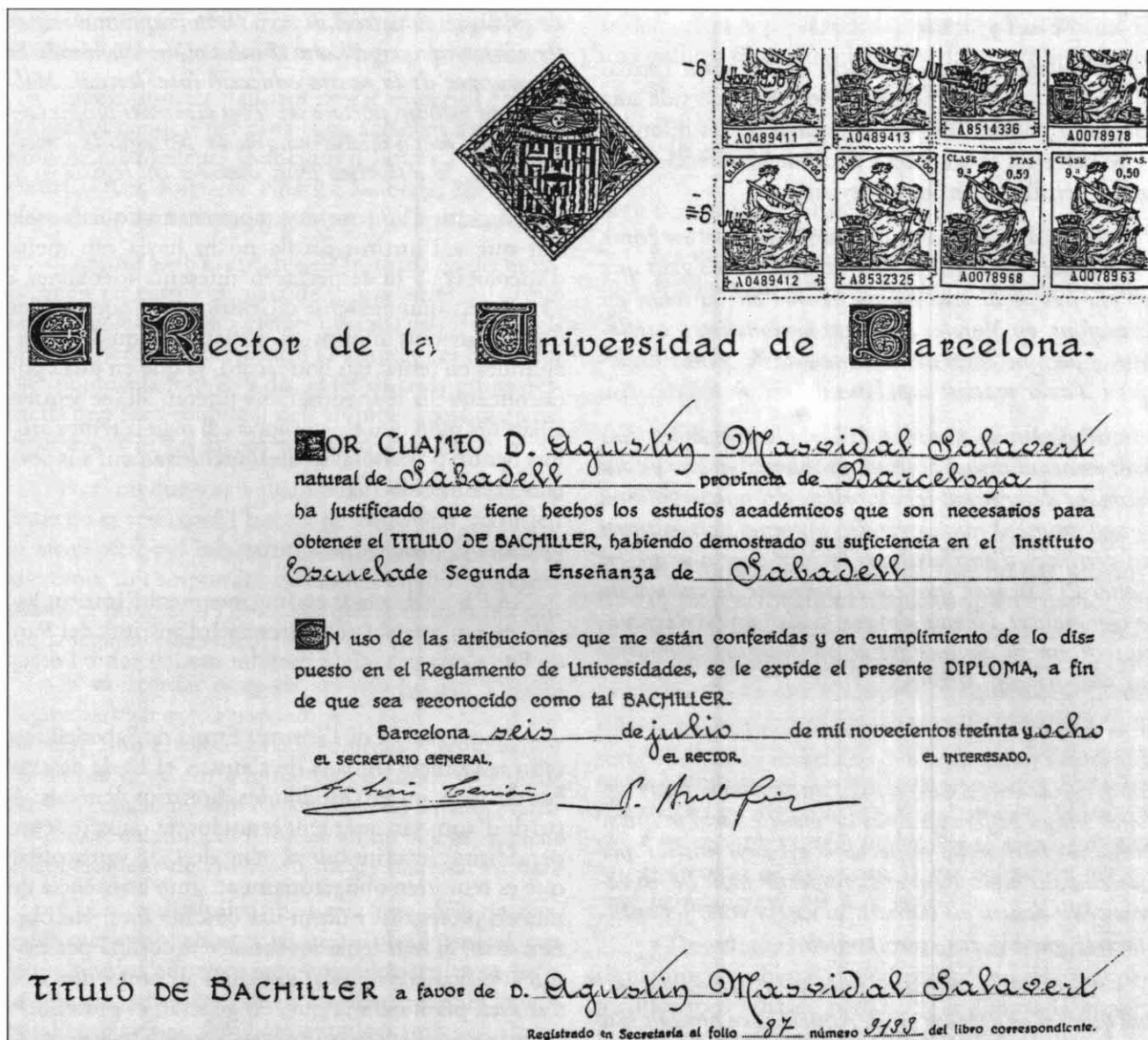

FIGURA 2. Títol de batxiller donat per l'Institut Escola.

Com a cosa interna de l'Institut Escola els nivells estaven organitzats en grups flexibles, i en aquell moment existia un curs intermedi segon-tercer.

Hi ha constància que, malgrat que les matèries corresponien a les assignatures que eren imposades per donar caràcter oficial a l'ensenyament i així poder obtenir el títol de batxiller, a l'Institut Escola es buscava més la formació i l'educació que no pas un enquadrament rígid en un programa i en unes lliçons determinades. Això, segons diuen els ex-alumnes, passava a

les classes d'en Miquel Carreras, on sovint eren els alumnes els que proposaven algun tema d'interès i aleshores el professor exposava els seus propis coneixements sense seguir el temari oficial. Aquest fet va obligar a haver d'estudiar una assignatura de forma molt ràpida perquè no s'havia donat res del programa del qual s'havien d'examinar. Una de les innovacions que els ex-alumnes també constaten és la importància que es donava a assignatures com treballs manuals, música i gimnàstica.

LA IDEOLOGIA DE L'INSTITUT ESCOLA

Ni al document de creació de l'Institut Escola, ni tampoc a d'altres posteriors, queda reflectida una ideologia política. És per això que totes les informacions han estat obtingudes a partir de les vivències personals recollides en les entrevistes.

En Lluís Casals diu: *«En Sarrà, que era un home molt sectari, va agafar per a l'Institut Escola gent que no era pas de la seva banda perquè en Carreras, en Crusafont, en Morales i jo érem nacionalistes, catalanistes, però no érem de la flamarada de cremar esglésies i d'anar matant capellans.*

«Referent als alumnes, hi havia barreja de tot, fins i tot ens vam trobar amb un problema, ja que en un moment determinat les autoritats del nostre país, en aquell moment, van exigir dels alumnes dels instituts un certificat d'antifeixisme. Jo vaig anar a veure en Carles Pi i Sunyer, que era el conseller de cultura de la Generalitat, i li vaig dir que jo això no ho demanava i ell em va dir que fes el que volgués. Nosaltres no vam fer cap distinció.

«Un dia va venir el president Companys a fer-nos una visita i vam prohibir rigorosament als alumnes que fessin cap manifestació, ni cap saluda amb el puny enlairat. Ningú va fer cap tipus de manifestació política. Nosaltres havíem de respectar companys nostres que havien patit molt. Això es va respectar molt bé, ni vàrem cedir davant els bàrbaros, ni vàrem voler fer entusiasmes que no ens corresponien.»

També Roser Relat té records: *«Recordo un detall que em va agradar molt. Aquest es va produir just quan van agafar el meu pare: en Crusafont, en Casals, en Morales i en Carreras van venir a visitar-nos, a dir-nos que ho sentien molt.*

«En Carreras era una bellíssima persona, tot i que era d'idees diferents a les del meu pare, sempre s'havien entès molt bé.»

En Pere Roca assegura que: *«Allà no es va fer cap mena de propaganda política. L'escola no tenia cap ideologia implícita (precisament no eren capitalistes, és clar). No hi havia cap organització ni de dretes, ni*

de Falange... Eren liberals però tampoc aprofitaven per fer rentats de cervell, en absolut. L'escola només es preocupava de la nostra educació intel·lectual. Malgrat que tothom portava les seves vivències pròpies de la família, més o menys marginada, perseguida... malgrat això, jo allà vivia feliç, anava a col·legi...»

A partir d'aquesta visió representativa queda molt clar que a l'Institut Escola no hi havia cap mena d'ideologia. S'hi respectaven diferents ideologies i s'acollia els alumnes sense cap distinció. És aquest, sens dubte, un dels motius principals pel qual els exalumnes en tenen tan bon record, ja que en una època com aquella d'angoixa i inseguretats, allà se sentien aïllats del món que els envoltava i al mateix temps acoïllits per un professorat dedicat exclusivament a la seva educació intel·lectual.

EL FUNCIONAMENT INTERN

A l'hora de posar en funcionament l'Institut Escola es van establir contactes amb l'Institut del Parc de Barcelona per tal de prendre models sobre l'organització interna.

Els professors de l'Institut Escola de Sabadell van tenir la primera trobada de claustre, el 12 de desembre de 1936, on van establir les directrius generals. A partir d'aquí van anar fent reunions de claustre sense periodicitat fixa fins que al maig de 1938 van acordar que es reunirien obligatòriament, amb assistència de tots els professors, l'últim dia de cada mes. No obstant això, es mantenia un contacte quotidià per examinar dificultats i buscar solucions als problemes que s'anaven plantejant ja que, en general, el professorat tenia poca experiència i necessitava una relació constant i permanent.

En els primers claustres²² van decidir posar a cada grup un nom de corona de muntanya del Vallès, escollit pels mateixos alumnes (Puiggraciós, Montcau, Matagalls, Montalegre, Roques Roges, Montnegre). En els anys següents,²³ seguint la mateixa línia, va aparèixer un nou grup anomenat Vallestrins i, posteriorment, un altre anomenat Montagut. Cal assenyalar, però, l'excepció feta quan en Miquel Carreras i Costajussà va deixar d'existir estant en deures militars. Da-

²² AHS, Llibre d'actes de l'I.E., núm. 1 (16-II-37) i núm. 2 (5-III-37).

²³ AHS, Llibre d'actes de l'I.E., núm. 11 (4-VII-37) i núm. 38 (1-X-38).

vant d'aquest fet, el director va fer una excepció i posà el nom d'aquest professor a un nou grup que es formà.

En els primers claustres també es decidí confeccionar un banderí per cada curs, així com assignar el nom de sabadellencs i vallesans il·lustres a cada aula (Bosch, Quer, Folguera, Aparici, Bulbena, Roges i Benessat). Els noms foren suggerits per Miquel Carreras.

D'acord amb el criteri dels Instituts Escola es suprimien els cursos escolars de forma numerada (que es mantenien només a efectes oficials) i s'agrupava els alumnes segons la preparació i l'afinitat per donar-los més homogeneïtat. És a dir, el fet de crear grups permetia una certa mobilitat dels alumnes sense que això representés ni un ascens ni una degradació.²⁴

En el cas que sorgís algun problema en un alumne i que no es veiés com l'havien de solucionar, recorrien al servei ofert pel Laboratori Psicotècnic. Cal assenyalar com a tret important que varen establir un ensenyament mixt, nois i noies, fet que es donava per primera vegada a Sabadell.

Es va acordar designar un delegat per classe.²⁵ Aquest delegat es feia responsable del grup i alhora feia d'enllaç amb el professorat. No obstant això, aquest fet només es va dur a terme en els cursos més nombrosos i coincidint amb els inferiors. En aquests mateixos cursos, els alumnes nomenaven un delegat suplent d'embelliment de la classe i un de material escolar.

Quant a disciplina, hi havia una sèrie de normes²⁶ que establien unes pautes, a nivell general, per a qualsevol d'aquestes sancions: sancions privades o públiques, advertiments als familiars, expulsió temporal amb avís als familiars, expulsió amb avís als familiars i als instituts de Catalunya. Aquestes normes es van aplicar en alguns casos concrets. També era norma que un nen amb comportament defectuós no fos admès a les excursions per tal d'evitar incidents desagradables. Malgrat tot això, no hi ha consciència, per part dels ex-alumnes, d'una disciplina aplicada molt rígida.

La relació que hi havia entre l'Institut i les respectives famílies era pràcticament inexistent. Només

es demanava la presència dels pares en cas d'haver-hi un conflicte concret amb algun alumne. S'informava els pares de les hores que els alumnes restaven a l'Institut i se'ls demanava que avisessin quan un alumne no podia assistir a classe.

METODOLOGIA DE L'ENSENYAMENT

Les característiques que presentà l'Institut Escola des del punt de vista didàctic i metodològic van ser:

- Continguts vinculats al medi. Es manifestava una catalanitat en els estudis.

- Substitució del llibre de text oficial per anotacions personalitzades extretes de les explicacions dels professors.

- La dinàmica portada pel professorat pretenia més una formació de l'alumne que no pas una instrucció. La seva dinàmica recolzava en les experiències pròpies dels alumnes, en la no memorització i en el desvetllament de l'interès per les assignatures. El director recomanà que els mestres estudiessin la metodització expositiva més profitosa.²⁷ Ramon Vall en la seva entrevista ens diu: «A partir de la biblioteca que vam organitzar a la classe portàvem a terme una sèrie d'activitats no específiques de cap matèria (elaboració d'un reglament, seguiment d'un llibre de comptes, realització de balanços,...) però t'anaven preparant perfectament per a la vida».

- Desvalorització dels exàmens per les característiques que s'acaben d'esmentar. Es feien exàmens per justificacions oficials, però no se'ls donava la importància que havien tingut fins aleshores.

- Importància atorgada a realitzar activitats variades i participatives. Les excursions eren una de les tòniques de convivència. No eren organitzades de manera formal, s'explicaven les coses a mesura que s'anaven veient. En Miquel Carreras era el que més va fomentar, entre els alumnes, el gust per l'excursionisme. Aquest mateix professor, en algunes ocasions s'havia endut grups d'alumnes a visitar museus o exposicions d'art, per tal de comentar-les i analitzar-les conjun-

²⁴ AHS, *Llibre d'actes de l'I.E.*, núm. 39 (20-X-38) i núm. 41 (3-XII-38).

²⁵ AHS, *Llibre d'actes de l'I.E.*, núm. 1 (16-II-37).

²⁶ AHS, *Llibre d'actes de l'I.E.*, núm. 1 (16-II-37), núm. 9 (28-VII-37) i núm. 26 (22-III-38).

²⁷ AHS, *Llibre d'actes de l'I.E.*, núm. 17 (15-X-37).

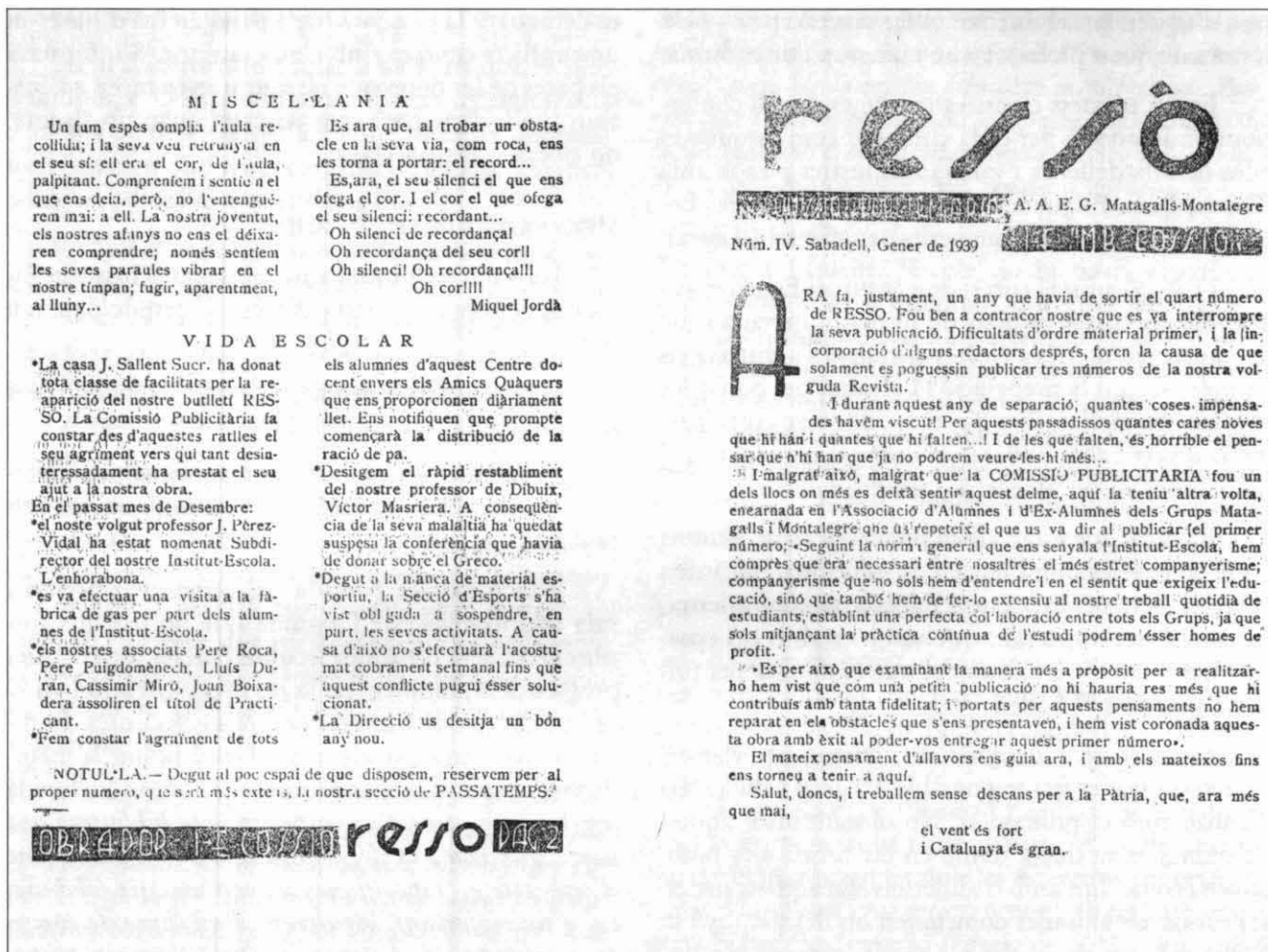

FIGURA 3. Darrer exemplar de la revista «Ressò».

tament. Es van realitzar treballs monogràfics; concretament se'n va fer un sobre el Vallès «Com el Vallès no hi ha res». Hi va participar tota l'escola, treballant cada grup un aspecte del Vallès diferent i utilitzant recursos diversos (herbari, gravats al linòleum dels campanars romànics de la zona, climatologia,...). S'elabora una revista per iniciativa pròpia dels alumnes i sense la col·laboració dels professors, on podien escriure sobre el que volien. Se li va donar el nom de «Ressò»²⁸ i se'n van arribar a editar 4 números, encara que la idea inicial era que en sortís un cada quinze dies. Els tres primers números van ser fets amb velògraf (gelatina) i elaborats per la comissió publicitària formada per quatre alumnes del grup Montalegre (Jaume Tru-

²⁸ Van aparèixer quatre números d'aquesta revista en data 15-XI-37, 29-XI-37, 15-XII-37 i la darrera el gener de 1939 (ve-

yols, Miquel Forrellad, Antoni Porta i Pere Puigdomènech). El darrer exemplar el van fer els alumnes del grup Matagalls-Montalegre, a la classe de treballs manuals, amb la tècnica d'impressió. Una activitat molt apassionant, per a alguns alumnes, va ser la formació d'un cor. També es van organitzar alguns partits de bàsquet amb l'Institut Escola del Parc.

La informació que rebien els pares del rendiment i l'aprofitament dels seus fills a l'Institut Escola era una carta resum de caràcter sintètic, en què constava un comentari del director al peu de cada full i un informe de l'alumne, fet pel mestre, sobre l'aprofitament, el comportament i l'assistència. Més endavant

geu la figura 3).

TAULA 3. Procés seguit pels alumnes que van assistir al Pla d'Estiu en el curs 1936-37.

Curs 1936-37	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Vallestrins	33	29	4	8	17	87,9%	13,8%	12,1%	27,6%	24,2%	58,6%	51,5%
Puiggraciós	22	20	17	0	3	90,9%	85,—%	77,3%	0,—%	0,—%	15,—%	13,6%
Montcau	18	13	6	2	5	72,2%	46,—%	33,4%	15,5%	11,1%	38,5%	27,7%
Maragalls	25	20	14	3	3	80,—%	70,—%	56,—%	15,—%	12,—%	15,—%	12,—%
Montalegre	20	14	11	1	2	70,—%	78,7%	55,—%	7,—%	5,—%	14,3%	10,—%
Roques Roges	13	9	5	0	4	69,—%	55,5%	38,5%	0,—%	0,—%	44,5%	30,5%
Montnegre	12	7	6	0	1	58,3%	85,7%	50,—%	0,—%	0,—%	14,3%	8,3%
	143	112	63	14	35							

1 Alumnes matriculats en iniciar-se el curs 1936-37.

2 Alumnes que han acabat el curs assistint a classe.

3 Alumnes que en finalitzar el curs ho tenen tot aprovat i poden passar al curs següent.

4 Alumnes que han de repetir curs.

5 Alumnes que tenen algunes assignatures «mal conceptuades» i han d'anar al Pla d'estiu.

6 % d'alumnes que acaben el curs.

7 % d'alumnes que ho tenen tot aprovat en relació als alumnes que han acabat el curs.

8 % d'alumnes que ho tenen tot aprovat en relació als alumnes matriculats.

9 % d'alumnes que han de repetir curs en relació als alumnes que han acabat el curs.

10 % d'alumnes que han de repetir curs en relació als alumnes matriculats.

11 % d'alumnes que han d'anar al Pla d'estiu en relació als alumnes que han acabat el curs.

12 % d'alumnes que han d'anar al Pla d'estiu en relació als alumnes matriculats.

% d'alumnes que han acabat el curs: 78,32%

% d'alumnes aprovats: 56,25%

% d'alumnes que han de repetir: 12,5%

% d'alumnes que han d'anar al pla d'estiu: 31,25

% d'alumnes que abandonen: 21,68%

(Dades obtingudes del llibre d'actes)

es va procedir a redactar, amb la col·laboració de tots els professors, les impressions que calia comunicar a les famílies dels respectius alumnes en relació a la manera com havien dut el curs.²⁹ Malgrat que a partir de les entrevistes als alumnes no s'ha pogut aclarir exactament com eren aquests informes als pares i com quedaven reflectides les qualificacions que obtenien, segons el llibre d'actes de l'Institut Escola, els alumnes en finalitzar el curs quedaven classificats en quatre grups:

- Alumnes ben conceptuats en totes les assignatures (passaven de curs).
- Alumnes mal conceptuats en totes les assignatures (repetien curs).
- Alumnes mal conceptuats en algunes assignatures (assistien al Pla d'Estiu).³⁰
- Alumnes sense qualificació per manca d'escolaritat.

EL PLA D'ESTIU

El director, en Lluís Casals, explica que el Pla d'Estiu es va portar a terme per no desconnectar l'alumnat de l'Institut i per no deixar abandonats tots aquells alumnes que els quedaven assignatures pendents pel setembre. En definitiva, era una manera de mantenir el contacte i recuperar en part el temps perdut, ja que el primer curs es va iniciar el desembre de 1936.

El 20 de juliol de 1937 el claustre³¹ elaborà el Pla d'Estiu, i el 6 d'agost d'aquest mateix any³² la Generalitat aprovà el Pla d'Estiu adreçat als alumnes mal conceptuats en algunes assignatures. Ara bé, tots aquells alumnes que no havien aprovat res o només l'idioma, havien de repetir curs forçosament, tot i que, si volien, podien assistir a aquestes classes d'estiu, en les quals cada assignatura s'impartia dues vegades per setmana. Es van convocar exàmens per tal de poder decidir definitivament els alumnes que hi hauria a cada curs. Per realitzar aquesta tasca es va cons-

²⁹ AHS, *Llibre d'actes de l'I.E.*, núm. 26 (22-III-38).

³⁰ El Pla d'Estiu s'explica en el proper apartat.

³¹ AHS, *Llibre d'actes de l'I.E.*, núm. 8 (20-VII-37).

³² AHS, *Llibre d'actes de l'I.E.*, núm. 10 (6-VIII-37).

TAULA 4. Procés seguit pels alumnes que van assistir al Pla d'Estiu en el curs 1937-38.

	Curs 1937-38				Pla d'Estiu			
	3	4	5	*	3	4	*	**
Montnegre					3	2	1	13
Montagut	17	1	8	3	6	—	2	—
Vallestrins	2	6	15	5	5	—	2	13
Puiggraciós	5	0	3	0	1	—	—	2
Montcau	1	1	6	0	4	—	—	2
Matagalls	6	1	0	3	1	—	2	1
Montalegre	5	0	3	1	1	1	—	1
Roques Roges	3	0	1	0	—	—	—	—
	39	9	45	12	21	3	7	32

No tenim les dades dels alumnes matriculats en iniciar-se al curs.

3 Alumnes que en finalitzar el curs ho tenen tot aprovat i poden passar al curs següent.

4 Alumnes que han de repetir curs.

5 Alumnes que tenen algunes assignatures mal conceptuades i han d'anar al Pla d'estiu.

* Alumnes que no han acabat el curs.

** Alumnes que passen al següent curs amb assignatures pendents.

Aquest quadre, l'adjuntem només a nivell d'informació davant la impossibilitat de treure percentatges, per la incoherència d'algunes dades obtingudes, la qual cosa creiem que és conseqüència dels moments de confusió que es vivien en aquest període.

El que podem deduir en comparar els dos quadres és un descens global del nombre d'alumnes en el curs 1937-38.

(Dades obtingudes del llibre d'actes).

tituir un tribunal format per professors del mateix centre.

- Ciències Físico-naturals: Crusafont, Puigvert i Morales.

- Lletres: Bermejo, Carreras, Casals.

- Matemàtiques: Casas, Rodríguez, Vidal i Morales.

- Francès: Newton.

El procés seguit per tots els alumnes que van assistir a aquest Pla d'Estiu en els cursos 1936-37 i 1937-38 queda reflectit a les taules núms. 3 i 4.

ELS RECURSOS

L'Institut Escola disposava de diversos recursos. Per acord del ple municipal, el 18 de novembre de 1936, va ser creat el Laboratori Psicotècnic. Cal assenyalar que aquest organisme no va ser quelcom completament nou, ja que per una part tenia com a objectiu oferir una orientació professional al conjunt de la població escolar, però a la vegada pretenia des-

envolupar la tasca realitzada en el Centre d'Observacions Metòdiques d'Infants (el qual estava dedicat a l'atenció d'infants amb problemes). El personal que formava l'equip, a part d'un gran nombre de col·laboradors, era: Francesc del Olmo Barrios, psicòleg, que feia les funcions de director, Joan Mallofré Mañosa, metge, Maria Vinyals Mayola, mestra, que feia la funció de secretària. Aquest laboratori sotmetia de manera periòdica els infants de les escoles sabadellenques a proves físiques, intel·lectuals i psicològiques, a més a més d'atendre les consultes de pares i mestres. El servei s'instal·là al carrer de Cervantes, 43, on hi havia també el Departament Municipal de Cultura.

Es van arribar a organitzar algunes biblioteques a classe, que funcionaven a partir d'una sèrie de càrrecs (president, bibliotecari, secretari i caixer), d'un reglament i d'uns carnets. A l'escola, s'hi podien trobar alguns llibres de consulta, però aquests no eren suficients per cobrir totes les necessitats dels alumnes; davant d'aquest problema, els alumnes havien d'acudir

AJUNTAMENT DE SABADELL

CONTRIBUCIÓ A L'OBRA CULTURAL

COMISSIÓ DE CULTURA

OBRER:

La nostra ciutat, segona de Catalunya, no tenia Institut.

Els nostres 200 estudiants de batxillerat havien de desplaçar-se a altres poblacions, si més no per als exàmens, sofrint totes les amargors que representa l'examen en un Institut d'on no s'és alumne oficial.

La Revolució ha donat a Sabadell

UN INSTITUT-ESCOLA

on han trobat acollida tots els estudiants i un bon nombre de nous que, d'altra manera, no haurien pogut cursar estudis.

El nostre **Institut-Escola «M. B. COSSÍO»**, funciona amb tots els avantatges de modernitat i eficàcia sobre el tipus d'Institut clàssic. El seu sosteniment, fins que la Generalitat pugui incorporar-lo al seu pressupost, va a càrrec del Municipi.

Ajuda, obrer, a fer possible l'esforç municipal procurant que la casa on treballes satisfaci la

CONTRIBUCIÓ EXTRAORDINÀRIA PER A CULTURA

J. SALENT SUICR - SABADELL

FIGURA 4. Propaganda de la contribució extraordinària per a cultura de l'Ajuntament de Sabadell (AHS).

a la biblioteca de la Caixa d'Estalvis de Sabadell.

L'Institut Escola no disposava d'un laboratori propi, però els alumnes podien utilitzar el de l'Escola Industrial per fer les pràctiques o els experiments de química.

DESAPARICIÓ I CONVALIDACIONS

Les actuacions bèl·liques, en els darrers mesos de la guerra, feren que els locals que ocupava l'Institut Escola fossin transformats en Hospital de Sang. Les noves autoritats es varen encarregar ben de pressa de suprimir totes les institucions d'ensenyança de tipus liberal i, sobretot, catalanes. Arran d'aquests motius, i a més a més de la dispersió del professorat, es va provocar una situació confusa i inestable, la qual va acabar (el gener del 39) amb l'entrada dels nacionals aquí a Sabadell i amb la desaparició definitiva de l'Institut Escola.

El nou govern no va reconèixer els estudis realitzats a l'Institut Escola, i davant d'aquest fet tots els alumnes van haver de fer un curs d'adaptació. Aquest curs es podia realitzar a qualsevol dels instituts reconeguts pel nou govern, com per exemple: Institut Menéndez y Pelayo, Institut Balmes,...

El pla d'estudis d'aquella època comprenia set cursos de batxillerat; ara bé, per a obtenir el títol de batxiller (necessari per a entrar a la Universitat) s'havia de fer l'Examen d'Estat. Aquest examen es feia a la Universitat i constava d'una prova escrita i d'una d'oral que es feia al cap d'uns dies, sempre que s'hagués aprovat l'examen escrit.

CONCLUSIONS

Cal destacar com a fets sobresortints d'aquest estudi, que el professorat va mantenir en tot moment

un neutralisme polític dins l'escola, si bé tenien uns ideals nacionalistes per sobre de tot. Això va fer possible l'admissió d'alumnes de qualsevol ideologia política. Un fet a destacar és que per als quatre professors iniciadors, aquest va ser l'únic contacte mantingut amb la docència. Un altre aspecte important a assenyalar és que l'ensenyament dut a terme a l'Institut Escola es va basar més en una formació global de l'alumnat que no pas en una instrucció. Aquest interès formatiu basat en una metodologia activa va fomentar les relacions alumne-professor i s'establí en tot moment una bona comunicació i un tracte amical, afavorit també per la joventut dels professors. Malgrat haver-hi unes normes de disciplina pre-establertes, no es va produir cap tipus de repressió que distorsionés les relacions entre els dos estaments. Tots aquests factors, pensem, són la causa del bon record que en con-

serven tots els alumnes dins d'una època tan difícil i problemàtica.

BIBLIOGRAFIA

Josep M. BENAULI BERENGUER i d'altres (1986). *La República i la Guerra Civil a Sabadell*. Sabadell, Edició de l'Ajuntament de Sabadell.

Jordi MONÉS PUJOL-BUSQUETS (1977). *El pensament escolar i la renovació pedagògica a Catalunya (1833-38)*. Barcelona, Edicions La Magrana.

DE PUELLES BENÍTEZ (1980). *Educación e ideología en la España Contemporánea*. Madrid, Editorial Labor.

Grans temes l'Avenç (1976). Institut Escola 1932-1939.

ANNEX 1. *Llista d'alumnes extreta de la llibreta del professor de música Adolf Cabanè.*

Grups	Alumnes
Montnegre	Miquel Albareda, Albert Carbonell, Antònia Ferret, Josep Gili, Rossend Güell, Eduard Martí, Agustí Masvidal, Montserrat Renom, Joaquim Senserrich, Ramon Sallés, Simeó Simó, Romuald Sala.
Roques Roges	Josep M. Argemí, Joan Boixadera, Joaquim Buxeda, Josep Domingo, Caterina Gibert, Ramon Graells, Maria Jaurés, Àfrica Paadin, Francesc Permanyer, M. Dolors Relat, Francesc Roca, Pere Roca, Dolors Vidal.
Montalegre	Joan Argelaguet, Antoni Baqués, M. Antònia Brugué, Joan Brunet, Josep Casablanques, M. Rosa Casanovas, Lluís Duran, Joan Enric, Josep M. Fau, Joan Foguet, Miquel Forrellat, Maurici Juan Muns, Francesc Llibre, Feliu Masllovet, Jacint Mussons, Antoni Porta, Pere Puigdomènech, Maria Ràmir, Antoni Trallero, Jaume Truyols.
Matagalls	Llorenç Aramburu, Irene Argemí, Mercè Armegol, Pere Balsach, Florenci Batallé, Francesc Bedós, Anna M. Bernaldo, Pere Capdevila, Eduard Duran, M. Àngela Forrellat, Ferran Guerrero, Carles García, Adela Gibert, Elvira Giménez, Francesc Giró, Elvira Gobianes, Antònia Massó, Josep M. Massons, Casimir Miró, Pere Raventós, Pere Rovira, Sever Salvador, Isabel Sobrevilla, Ramon Vall, Joan Ustrell.
Montcau	Carles Argemí, Francesc Bernaldo, Victòria Bartomea, Lluís Brujas, Roser Cura, Santiago García, Francesca González, Pasqual González, Camil Martí, Joaquim Massó, Pilar Pérez, Indaleci Puigdel·lívol, Joaquim Reverter, Àngela Reixach, Casimir Roca, Claudi Sarrà, Albert Utesà, Josep Vila.
Puiggraciós	Carles Arman, Ramon Artola, Montserrat Bach, Ricard Barnusell, M. Àngela Bayó, Daniel Boada, Josep Bros, Cleopatra Burguès, Josefa Calatayud, Joan Castelló, Rafael Colom, Dolors Dalmau, Joan Escapa, Albert Escolà, Francesc Estadella, Benjamí Estruch, Salvador Ferret, Joan García, Xavier García, Cecília Garolera, Isidre Garriga, Marià Gisbert, Albert Gòdia, Casimir Gòdia, Josep Llorenç, Francesc Macià, Concepció Masoliver, Antònia Mayor, Ramon Montrós, Frederic Oller, Ramon Pla, Joan Poveda, Rosa Palomes, Hèlius Puigcentell, Mercè Pérez, Josep Roig Brossa, Josep Roig Riba, Josepa Renom, Màrius Rosés, Carles Rouvroy, Robert Rovira, Lluís Sala, Joan Salavert, Teresa Sanvicente, Antoni Soldevila, Josep Subirats, Herminia Sallent, Pere Torra, Josep Torruella, Caterina Tura, Teresa Utesà, Artur Vall, Joan Ventura, Joaquim Vidal, Àlvar Vilaplana, Francesc Viñas.

ANNEX 2. *Llista d'alumnes que van passar per l'Institut en anys posteriors.*

Grups	Alumnes
Montnegre-Montagut	Josep M. Artigas, Enric Álvarez, Ramon Bella, Margarida Bedós, Antoni Cuervo, Francesca Ferrando, Maria Gener, Caterina Giralt, Maria Ibars, Agustina Llenas, Humbelina Mimó, Mercè Masdevall, Pilar Mas, Antoni Mestres, Berta Puig, Ramon Poy, Fèlix Sabés, Jordi Solsona, Joaquina Sarroca, Victòria Torner, Alfred Tebar, Victòria Vilanova, Josep Voltà, Josep Arner, Josep Coma.
Preparatori	Josep Bosch, Josep Bueno, Lida Fages, Domènec Font, Manuel Fuertes, Manuel Galícia, Josep Llabe-ria, Pere Mas, Maria Monton, Núria Ossul, Francesca Poses, Anna Rosés, Salvador Rosell, Jacint Vila, Rosa Vergés, Jaume Xuclà, Susanna Cervelló, Nativitat Gaziot, Josepa Durany, Maria Durany, Dolors Planas.
Miquel Carteras	Nicolau Asensio, Carme Borrell, Joaquim Bartolomé, Albert Boldú, Gabriel Bedós, Rafael Carbonell, Rufi Creus, Jaume Farell, Lola Font, Remei Gener, Antolí Ibáñez, Matilde Isern, Albert Lazcano, Benet Llaveria, Maria Masllovet, Teresa Peralba, Bonaventura Pellicer, Caterina Pérez, Cristina Payà, Joan Serrat, Pere Sandoval, Albert Siraña, Dolors Torras, Ferran Carné, Montserrat Ubach, Salvador Franch.